

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et Liv gjenoplevet i Erindringen; Tredie Del. Syv Theateraar 1849 -56

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "2. og 3. Del : 1842-56", i Heiberg, Johanne Luise: *2. og 3. Del : 1842-56*, udg. af AAGE FRIIS ; ELISABETH HUDE ; ROBERT NEIIENDAM ; JUST RAHBEK , 1944, s. 225. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr06val-shoot-idm139696434674784/facsimile.pdf> (tilgået 09. april 2024)

Anvendt udgave: 2. og 3. Del : 1842-56

Fundamentet for den danske, dramatiske Digtokunst, frem, idet Indstuderin-
gen blev behandlet med al den Omhu og Kjerlighed, de fortjente; og det viste
sig, at Publikum mere kunde glæde sig i Guld Alud derved. Bladti de af
Holbergs Stykker, som ikke vare opførte i de sidste 30 Aar, var „Den Væg-
selsindede“. Min næste nye Rolle var denne Lucretia, saa modsat Tullietas
som muligt. Thi var Alt hos hin indadvendt, da var Alt her uetop paa Yder-
fladen. Fremstillingen af denne Rolle havde i Aar og Dag beskæftiget mig
i høj Grad. Jeg maa have Lov til at fortælle mine Gjenvordigheder, mine
Kampe, forinden det endelig lykkedes mig at fremstille den for Publikum.
For dem, som det mæner at kige lidt ind bag Couliſſerne, forekommer det
mig, at Gangen i det Følgende maa være ret instructiv.

Omtrent et Aarstid førind Collin afgik som Theatredirecteur, altsaa 1818,
fik jeg en Eftermiddag et Besøg af en Dame af mit Bekjendskab. I Søstidens
Gang sagde hun: „De har engang spille Holbergs Vægelsindede, De vilde
kunne løse denne Opgave.“ - Dette Stykke var aldrig opført i min Theater-
tid, og medens Holberg levede, vilde det til hans store Sorg ikke trænge
igjennem. Hans Hjerter usag ved dette Arbejde, han omarbejdede det flere
Gange, men Alt forgjæves. Han har skrevet et langt Forsvar mod dets An-
gribere, men bestændigt bed det sig, at dette Stykke ikke lod sig spille, at
Hovedfiguren var overdreven, usand og ikke morsom. Efter Holbergs Død
prøvede man flere Gange i Auctus Løb med lange Mellemrum atter at op-
føre det, idet virkelige Talenter forsøgte sig i Rollen, men Alt til ingen Nytte.
Sidst var det prøvet for over 30 Aar siden, men til Trods for alle Forsøg
slæbte det sig i 72 Aar kun 11 Gange over Scenen med lange Mellemrum,
og stadig bestogdes det paany. Stykket var mig ikke ret nærværende. Da
Damen var gaaet, tog jeg det derfor frem, læste det med nogen Forundring,
idet jeg ikke lattede, hvad man skulde kunne bringe ud af en Hovedrolle,
der i den Grad var fragmentarisk og skitseret, at den næsten ingen Repliker
indeholdt. Jeg lagde den strax paany bort som noget aldeles Uspilleligt.

Nogen Tid efter sad jeg en Eftermiddag ene i min Bagligetue i et godt,
mauntert Hjemme. Min Tante sad paa en gammel, forlængst afdød Lærer-
inde i Fransk, jeg som ganske ung Pige havde haft, en gammel godmodig,
men meget comisk Figur. Jeg mindedes nu, hvor besynderligt hun gik paa
Gaden, og hvor usigelig comisk hun lattede sin Kjole op, naar hun skulde
over en Rendsten; et Syn, hvorved min Søster Amalie og jeg aldrig kunde
bare os for at le hjerteligt. Jeg tænkte nu: Hvorfor mon man aldrig paa
Theatret benytter slige smaa comiske Træk, da Scenen jo dog i mange Styk-
kes fremsætter en Gade? Det var morsomt, tænkte jeg, engang at sætte Til-
skuerens Lattermuskel i Bevægelse ved dette fra Gaden vante Syn. Da faldt
det mig ind, om der ikke i „Den Vægelsindede“ var Leilighed til at benytte

2) Se ogsaa i Boksens II.

et sandt Trek. Hurtigt sprang jeg op, tog Bogen, og se! her var virkelig et Sted i Rollen, hvor denne comiske Gestus kunde anvendes naturligt og med fuld Virkning; nemlig i Lucretias 2den Scene, hvor hun i et Anfald af sine Lamer beslutter at sende Portehalsen bort, fordi hun nu ikke vil bære, men gaa i Selskab til Føds; hun tager sin pyntelige Dragt af og iklæder sig en, som Henrich characteriserer med de Ord: „Nu seer hun ud, som en gammel Huus-Postill.“ Jeg læste nu atter og atter Stykket, fordybede mig i det og fandt snart ud, at hvis denne kort skitsede Rolle skulde udfyldes efter sin Bestemmelse som en Hovedrolle, da maatte den næsten tages mere mimisk end talede; — dette Syn paa Rollen havde vist ikke støet klart for Holberg selv, da han ellere i Noter under Replikkerne vilde have satydødet det. Nu stod det paa een Gang klart for mig, at de foregaaende Fremstillingerders Feil vist havde været, at de mente, at den comiske Virkning laa i saa brat som muligt at sias om fra den ene Stemning til den anden uden al Motivering. Heraf den megen Anke hos Kritikern, at denne Lucretia ikke var noget Menneske, men hoist en Gal, der ingen Sympathi kunde vække. Det gjaldt altsaa nu om ved Fremstillingen at gjøre hende til et Menneske, hvis Lige man af og til støder paa i Livet, om end Tegningen her er noget overført. Men for at dette skulde lykkes, maatte Skuespillerinden ikke alene lægge en bestemt, characteristisk Personlighed til, men, om jeg saa man sig, digte mellem Linierne, naturligvis uden at sige et Ord mere eller mindre, end hvad der staar i Bogen. Altsaa, sagde jeg mig selv, Mimsiken maaske uomtvistelig blive en Hovedbetingelse for den, der skal trænge igjennem i denne enestaaende Rolle, og langt fra at gjøre den Vægelsindedes Overgange bratte og unødige gjælder det paa ethvert Punkt netop at faa Overgangene mødte rede tydeligt og bestemt.

De fleste have dog vist omgaaedes med Mennesker, om hvem de sige: „Nei, hvor hun dog er lunefuld, vankelmødig, let at støde uden mindste Grund! Det ene Øieblik overgiven og lattermild, det andet trist, men og tvært! Man veed aldrig, hvor man har hende, eller hvad hun vil!“ Slige Mennesker have altid, i det Mindste lilde de sig det ind, en lille Grund til disse Overgange, saa et lille Ord, saa et Blik, som de mene, En har kastet til en Anden, og som de tro gjælder dem, og saa fremdeles. Det falder dem aldrig ind, at hele Feilen ligger hos dem selv, idet de ikke have Villiestyrke til at holde nogen Stemning fast ud over Øieblikket. Deres Sjæl svinger sig op og ned, som om den sud i en Gyng, frem og tilbage som Perpendiklen i et Uhr, der aldrig staar stille, med mindre det aldeles gaar istaa.

Det blev mig nu derfor som sagt klart, at det comiske i alle hendes Overgange, fra Latter til Graad, fra Hovmod til Ydmyghed, fra Kjækhed til Frygt,